

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

**Χαιρετισμός του Γενικού Διευθυντή κ. Ανδρέα Α. Γρηγορίου
στην παρουσίαση του ανατύπου «Οι νερόμυλοι του Κεφαλόβρυσου της Κυθρέας»**

Παλιά Αγορά Παλλουριώτισσας,

Πέμπτη, 4 Απριλίου 2024

Θεοφιλέστατε,

Αγαπητοί Δήμαρχοι, Πρόεδροι Κοινοτικών Συμβουλίων και Κοινοτάρχες της Κυθρέας

Αγαπητέ κ. Γιάννη Κυπρή

Αγαπητές φίλες, Αγαπητοί φίλοι,

Αισθάνομαι βαθύτατα συγκινημένος και με τιμά η πρόσκληση του Δήμου Κυθρέας να απευθύνω χαιρετισμό στη σημερινή αξιόλογη εκδήλωση, που σκοπό έχει να παρουσιάσει το ανάτυπο του βιβλίου «Οι νερόμυλοι της Κύπρου», των Γιάννη Κυπρή, Κώστα Οικονομίδη και μακαριστού Χρίστου Δημητρακόπουλου, με τίτλο «Οι νερόμυλοι του Κεφαλόβρυσου της Κυθρέας». Ιδιαίτερα γνωρίζοντας ότι η σημερινή εκδήλωση εντάσσεται στο πλαίσιο της παρέλευσης 50 χρόνων από την μαύρη επέτειο της τουρκικής εισβολής.

Στις σελίδες του βιβλίου «Οι νερόμυλοι της Κύπρου», οι τρεις ερευνητές συγγραφείς, έχουν αποτυπώσει στοιχεία για 650 νερόμυλους που βρίσκονται σε ολόκληρη την Κύπρο. Βασισμένοι σε ιστορικές πηγές, αλλά και μέσα από τη δική τους προσωπική ερευνητική εργασία, ξεδιπλώνουν μνήμες, αναφορές, καταγραφές, φωτογραφικό υλικό και χάρτες, οδηγώντας τον αναγνώστη σε μια περιδιάβαση στην Κυπριακή ύπαιθρο του χθες.

Στο Ανάτυπο με την προσθήκη εξειδικευμένης μελέτης του συγγραφέα για τους 34 νερόμυλους της Κυθρέας, αναδεικνύεται η ιδιαίτερη αξία τους, όχι μόνο για την Κυθρέα, αλλά και για τις κοινότητες της Μεσσαορίας και για ολόκληρη την Επαρχία της Λευκωσίας.

Φίλες και Φίλοι,

Η κατασκευή των νερόμυλων, κτισμένων σε όχθες ποταμών ή κοντά στα κεφαλόβρυσσα, πηγάζει όπως γνωρίζουμε από τον Μεσαίωνα και φτάνει μέχρι και τις αρχές του 20ου αιώνα. Λειτουργούσαν, φυσικά, με τη δύναμη του νερού των χειμάρρων και με αυτούς οι άνθρωποι της υπαίθρου άλεθαν σιτάρι και άλλα δημητριακά. Αναλογιζόμενοι τη λειτουργία του νερόμυλου, φέρνουμε στο μυαλό τους κόπους και τους μόχθους των αγροτών και της ζωής στην ύπαιθρο, από τη σπορά των σιτηρών, τη φροντίδα, τον θερισμό, το αλώνισμα, το άλεσμα, μέχρι και τα ζυμώματα, στον παραδοσιακό κυπριακό φούρνο.

Ιδιαίτερα η Κυθρέα, είχε σοβαρά πλεονεκτήματα για τη δημιουργία και λειτουργία νερόμυλων και τη διατήρησή τους μέσα στους αιώνες. Ο κεφαλόβρυσσος της Κυθρέας ήταν το σημείο αναφοράς της κοινότητας και πηγή ζωής για ολόκληρη την περιοχή. Ξεκινώντας από την ψηλότερη τοποθεσία της κοινότητας, τη Συρκανιά, η κατάλληλη μορφολογία του εδάφους, η οποία οφείλεται στα ασβεστολιθικά πετρώματα, που αποκαλούνται Κυθρεϊκά, εξασφάλιζε μεγάλη, σταθερή ροή νερού από την πηγή του Κεφαλόβρυσσου. Αυτό, συνδυαζόμενο με το γεγονός ότι με μικρή εκτροπή μπορούσε να εξασφαλιστεί το απαιτούμενο ύψος υδατόπτωσης για τη λειτουργία νερόμυλων, επέτρεψε τη λειτουργία περίπου 34 τέτοιων μύλων στην κοινότητα. Η Κυθρέα μπορεί να πει κανείς, είχε τη μεγαλύτερη συγκέντρωση υδροκίνητων αλευρόμυλων στην Κύπρο.

Το νερό που έρεε ασταμάτητα μέρα νύχτα, επί 365 μέρες το χρόνο, έφτανε με αυλάκια μέχρι την περιοχή της αρχαίας Σαλαμίνας, ενώ πότιζε και τον κάμπο της Κυθρέας που ήταν στο σύνολο του αρδευόμενος. Σε αυτόν καλλιεργούνταν μεταξύ άλλων εσπεριδοειδή, ελιές και λαχανικά.

Η κατανομή του νερού γινόταν με ωριαία προγράμματα, υπήρχαν δηλαδή δικαιώματα άρδευσης με βάση τους κτηματολογικούς τίτλους. Ποτίζονταν πέραν της Κυθρέας και άλλα χωριά της περιοχής όπως Βώνη, Έξω Μετόχι, Παλαίκυθρο και Νέο Χωριό, καθώς και τουρκοκυπριακά όπως Μπέι Κιογιού, Επιχό κ.λπ. Για την προέλευση του νερού πολλές θεωρίες υπάρχουν, ακόμα και ότι προέρχεται υποθαλάσσια από την Τουρκία.

Επικρατέστερη όμως είναι ότι προέρχεται από τον υδροφόρο ορίζοντα κάτω από τον Πενταδάκτυλο.

Κυρίες και Κύριοι,

Η δεσπόζουσα θέση στην πεδιάδα της Μεσαορίας και ο μεγάλος αριθμός αλευρόμυλων σε μικρή απόσταση από τον σιτοβολώνα της Κύπρου και την πρωτεύουσα, απέδωσαν στην Κυθρέα ιστορικά οικονομική, αλλά και στρατηγική σημασία. Η κατάληψη των μύλων της Κυθρέας ήταν καθοριστική σε περιόδους εξεγέρσεων για την τροπή των γεγονότων, καθώς επηρέαζε την τροφοδοσία της πρωτεύουσας. Εξάλλου, οι ιδιαίτερα αποδοτικοί μύλοι της Κυθρέας ήταν περιζήτητες προσοδοφόρες επιχειρήσεις. Δεν είναι τυχαίο ότι συχνά βρισκόνταν στην κατοχή σημαντικών αξιωματούχων, όπως ο Χατζηγεωργάκης Κορνέσιος, ή θρησκευτικών ιδρυμάτων. Κατά την περίοδο της βρετανικής διακυβέρνησης οι περισσότεροι μύλοι της Κυθρέας πέρασαν σταδιακά στην κατοχή ιδιωτών, ο αριθμός τους ωστόσο παρέμεινε σταθερός.

Η υπερεκμετάλλευση των υδάτινων πόρων, περίοδοι ξηρασίας, παράλληλα με τη μείωση της βροχόπτωσης ήταν σημαντικοί παράγοντες που συνέβαλαν στη σταδιακή έλλειψη νερού και στέρησαν την κινητήρια δύναμη των νερόμυλων. Με την πάροδο των χρόνων, η τεχνολογία αντικαταστάθηκε με ατμοκίνητους και στη συνέχεια μηχανοκίνητους μύλους.

Πολλοί νερόμυλοι καταστράφηκαν ή χάθηκαν, ενώ άλλοι παραμένουν, χαρακτηριστικές εικόνες της κυπριακής υπαίθρου και σημαντικά μνημεία της πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Είναι επίσης γνωστό ότι μετά το 1974 ο Κεφαλόβρυσος έχει στερέψει, είτε λόγω των πολλών διατρήσεων που διανοίχθηκαν είτε και λόγω των εκρήξεων από την υπερ-λατόμευση του Πενταδακτύλου με αποτέλεσμα να πέσουν βράχοι που έκλεισαν τη δίοδο του νερού.

Σήμερα, πολλά έχουν αλλάξει στην παραγωγική διαδικασία. Οι αγρότες μας έχουν στη διάθεσή τους σύγχρονα μέσα, αλλά είναι και αντιμέτωποι με διαφορετικές προκλήσεις. Ο μόχθος όμως, το νοιάξιμο και η αγάπη για τη γη που μας ανέθρεψε, η αγωνία για να καρπίσουν οι προσπάθειες, να εξασφαλιστεί το βίος, να έρθει το επιθυμητό αποτέλεσμα, παραμένουν.

Φίλες και φίλοι,

Με αυτές τις σκέψεις, θα ήθελα να τονίσω, τη σημασία εκδηλώσεων, όπως η σημερινή. Από τη μια μεριά αποτυπώνουν τον πολιτισμό μας, την κληρονομιά, θύμησες των κατεχόμενων εδαφών μας. Από την άλλη, αναδεικνύουν τον οικονομικό, αλλά και κοινωνικό ρόλο του αγροτικού τομέα μας στη διαμόρφωση της σύγχρονης κοινωνίας.

Σε μια εποχή όπου ιδανικά και αρχές, ο σεβασμός και η ανθρωπιά αμφισβητούνται, η ιστορία, ο πολιτισμός και οι ρίζες μας είναι τα στοιχεία εκείνα που μπορούν να μας επαναφέρουν στο αξιακό μας σύστημα.

Κλείνοντας, θέλω να ευχαριστήσω ιδιαίτερα, τον αγαπητό φίλο Δήμαρχο Κυθρέας Δρ Πέτρο Καρεκλά, για την ευγενική του πρόσκληση να παρευρεθώ και να απευθύνω χαιρετισμό στην σημερινή εκδήλωση, όπως επίσης και τα υπόλοιπα μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου.

Να συγχαρώ θερμά όλους όσους συνέβαλαν στην πραγματοποίηση της έκδοσης του ανάτυπου, αλλά και όσους εργάστηκαν για την πραγματοποίηση της σημερινής εκδήλωσης.

Εύχομαι η έκδοση να είναι καλοτάξιδη στα χέρια του αναγνωστικού κοινού.

Σας ευχαριστώ.